

صرفکارِ ربی

آموزش پیشرفته دانش صرف

دلالت بر مفردات قرآن کریم و احادیث شریف

شیخ عبدالرسول کشمیری

جلد دوم

فهرست

- **شهر چهارم: قوانین کتابت و قرائت در زبان عربی** ۱۹
- **الحقیقة الأولى: في الكتابة** ۲۲

پیش مطالعه	نحوه کتابت ن، ب، الف و همزه در فارسی
درس	کلماتی که باید متصل به ما قبل خود نوشته شوند * کلماتی که باید متصل به ما بعد خود نوشته شوند * نحوه کتابت تاء تأنیث * نحوه کتابت الف * نحوه کتابت همزه
مباحثه	طرح اول: گفتار علامه طهرانی رحمه الله در مورد لزوم آگاهی طلاب از علوم قرآنی

- **الحقیقة الثانية: ما یکتب و لا یقرأ** ۳۰

پیش مطالعه	وجود نوشتنی‌های نخواندنی در فارسی و عربی * «ه» ملفوظ و غیر ملفوظ * «ة» * واو معدوله
درس	آنچه نوشته می‌شود اما خوانده نمی‌شود
مباحثه	---

- **الحقیقة الثالثة: ما یقرأ و لا یکتب و ما لا یکتب و لا یقرأ** ۳۴

پیش مطالعه	---
درس	آنچه خوانده می‌شود اما نوشته نمی‌شود: الف، واو، حرف مدغم * آنچه نه خوانده می‌شود نه نوشته: همزه
مباحثه	---

- **حکایت: ضَرَبَ زَيْدٌ عَمْرًا** ۳۸

- **الحقیقة الرابعة: التقاء الساكنين** ۴۰

پیش مطالعه	---
درس	موارد جواز و عدم جواز التقاء ساکنین
مباحثه	---

٤٢

○ الحَرْفَةُ الْخَامِسَةُ: الْوَقْفُ

پیش مطالعه	---
درس	تعریف وقف * غرض از وقف * روش‌های وقف: اسکان، اسکان آسمانی، اسکان تضعیفی، ابدال، حذف و الحاق هاء سکت
مباحثه	

٤٤

○ الحَرْفَةُ السَّادِسَةُ: الْإِبْتِدَاءُ بِهَمْزَةِ الْوَصْلِ

پیش مطالعه	---
درس	علت اضافه کردن همزه وصل به ابتدای برخی کلمات * موارد ادخال همزه وصل * حرکت همزه وصل در اسماء و افعال * قوانین کتابت و تلفظ همزه وصل: اسقاط در تلفظ و اثبات در کتابت، اسقاط در تلفظ و کتابت، اثبات در تلفظ و کتابت * همزه قطع * اقسام همزه قطع * تفاوت‌های همزه قطع و وصل
مباحثه	---

٥٠

○ الحَرْفَةُ السَّابِعَةُ: الْإِشْتِقَاقُ، الْحُرُوفُ الزَّائِدَةُ وَكَيْفِيَّةُ مَعْرِفَتِهَا

پیش مطالعه	---
درس	مراد از اشتقاق * مکان اطرازی زائد شدن حروف زائد * موارد بحرانی و غیر اطرازی زائد شدن حروف زائد
مباحثه	---

٥٤

○ آشنایی با بزرگان (قسمت چهارم): میر سید شریف جرجانی

٥٨

○ برای مطالعه: زبان و خط در گذر تاریخ

زبان چیست * آشنایی با زبان‌شناس بزرگ غربی نوام چامسکی و مبنای او * تقسیم‌بندی زبان‌ها و آشنایی با برخی زبان‌های مشهور * برخی از زبان‌های مقدس * اختراع خط * انواع خط: خط تصویری، خط هجایی، خط الفبایی * اهمیت خط * عدد * پیدایش خط عربی * دو نظریه در مورد چگونگی پیدایش خط عربی * زیبایی‌های خط عربی * انواع خط عربی * خط کوفی در قرآن * چگونگی پیدایش نقطه و اعراب در خط کوفی * تقسیم خط کوفی * رسم الخط عربی و هنر خوشنویسی اسلامی * امام صادق ۴ و زبان‌شناسی * نانوشت‌های پنهان زبان‌ها

۷۱ شکل پنجم: اسم

۷۴ الحروف الأولى: مقدمات الاسم

پیش مطالعه	در هر منطقه یا صنفی ساخت لغت بر اساس نیاز صورت می‌گیرد * مفاهیم مقید استعمال کمتری نسبت به مفاهیم مطلق داشته بنابراین مفاهیم مقید غالباً الفاظ طولانی‌تری نسبت به مفاهیم مطلق دارند * اسم ذات و اسم معنی در فارسی * مفرد و مرکب در فارسی
درس	اسم و ابنیه آن * معنی اسمی و معنی وصفی * کثرت استعمال، هر قانون و قاعده‌ای را زیر پا می‌گذارد و باعث رخداد اتفاقات خلاف قاعده می‌شود (سر دو حرفی بودن دسته‌ای از اسماء) * تقسیمات اسم و تعریف انواع آن به لحاظ حرف آخر (صحیح، ممدود، منقوص، مقصور و شبه صحیح)
مباحثه	طرح اول: چند سؤال پیرامون نکالت و خفت اوزان اسم * طرح دوم و سوم و چهارم: اجتهاد لغوی * طرح پنجم: چرا ابنیه رباعی کمتر از ابنیه ثلاثی است * اصل ۳ و ۱۰ دو اصل مهم * تمثیلی به یاد دبستان * طرح ششم: آیا استدلال در لغت صحیح است که شما استدلال می‌کنید * طرح هفتم: بروز اشکال در وزن ماضی * طرح هشتم: خماسی مزید چقدر و چگونه * طرح نهم: تحلیلی درباره صفات بر وزن «فعل» * طرح دهم: دیدگاهی معنی شناسی در اوزان اسم ثلاثی مجرد

۸۸ الحروف الثانیة: قواعد الإعلال الخاصة بالاسم

پیش مطالعه	---
درس	قواعد اعلال مختص اسم * بررسی و تحلیل برخی کلمات که بر خلاف قیاس اعلال شده‌اند
مباحثه	طرح اول: طرح یک اشکال (چرا در اعتواد اعلال صورت می‌گیرد اما در ازدواج نه: (مشکل معنی مشارکت باب افتعال چیست که جلوی اعلال را می‌گیرد) * طرح دوم: رفع شبهه درباره اختصاص این قواعد به اسم * طرح سوم: عتی یا عتو؟ * طرح چهارم: نقدی بر یک عبارت * طرح پنجم: تحلیل موارد مخالف قیاس اعلالی

۹۸ المصدر و غیر المصدر

تعریف مصدر و تفاوت آن با اسم ذات * اقسام مصدر

۱۰۰ الحروف الثانیة: المصدر الأصلي

پیش مطالعه	دستور زبان فارسی: مصدر و اقسام آن * مصدر مخفف
درس	مصدر اصلی از ثلاثی مجرد سماعی، و از غیر آن قیاسی است * بررسی تحلیلی معناشناسی و دلالت‌یابی اوزان مصدر هنگامی که یک فعل چندین مصدر متفاوت دارد
مباحثه	طرح اول: پاسخ به چند سؤال به کمک اصول * طرح دوم: گفتاری زبان‌شناسانه پیرامون اختلاف لطیف معنایی بین دو مصدر یک فعل

۱۰۸ الحروف الثانیة: المصدر المیمي، المصدر الصناعي، مصدر المبالغة

پیش مطالعه	---
درس	مصدر میمی و ماهیت معنایی آن * تسامح تحویان در بیان معنی دقیق مصدر میمی * مصدر صناعی و ماهیت معنایی آن * مصدر مبالغه
مباحثه	طرح اول: تأثیر علم صرف در فهم معانی (ترجمة دقیق کلمه «مَصِير»)

۱۱۴ الحَرِيقَةُ الحَامِسَةُ: المَصْدَرُ المَجْهُولُ، اِسْمُ المَصْدَرِ و المَصْدَرُ المَوْوَلُ

پیش‌مطالعه	اسم مصدر در فارسی و مشابهت معنایی آن با اسم مصدر در عربی * عدم سماع اسم مصدر از همه فعل‌های فارسی
درس	مصدر مجهول * اسم مصدر * حاصل مصدر * حاصل مصدر اخص مطلق از اسم مصدر است * مصدر مؤول
مباحثه	طرح اول: گفتاری اجتهادی درباره ماهیت مصدر، اسم مصدر و حاصل مصدر و سوء تفاهم ادیبان معاصر * طرح دوم: دفاع از مدعای خلاف مشهور: چرا «عِذَّة» و امثال آن اسم مصدر است نه مصدر

۱۲۴ الحَرِيقَةُ السَّالِثَةُ: مَصْدَرُ المَرَّةِ و النِّوعِ

پیش‌مطالعه	---
درس	مصدر مرّه و نوع * تفاوت نحوه استعمال مصدر نوعی در عربی فصیح و عربی مولّدين
مباحثه	طرح اول: چرا برای مصادر ثلاثی مجرد اوزان معینه‌ای ثبت و ضبط نشده است؟ * طرح دوم: چرا برای مصادر ثلاثی مزید و رباعی اوزان معینه‌ای ثبت و ضبط شده است؟ * طرح سوم: اسم مرّه به جای اسم ذات در آیه قرآن! * طرح چهارم: تحلیلی اجتهادی در مفهوم مفعول مطلق تأکیدی

۱۳۰ آشنایی با بزرگان (قسمت پنجم): شیخ رضی الدین استرآبادی

۱۳۴ الجامد المشتقّ

اشتقاق در دستور زبان فارسی * تعریف جامد و مشتق در عربی * انواع مشتقات

۱۳۶ الحَرِيقَةُ السَّابِعَةُ: اِسْمُ الفَاعِلِ

پیش‌مطالعه	اسم فاعل و صفت فاعلی در دستور زبان فارسی * علامت‌های صفت فاعلی * چهار ترکیب برای صفت فاعلی
درس	تعریف اسم فاعل و مقایسه معنی آن با فعل * کیفیت ساخت آن از ثلاثی مجرد و غیر آن * کیفیت صرف اسم فاعل * ضمائر اسم فاعل * شناسنامه اسم فاعل * مروری بر اصلاحات لفظی مرتبط با اسم فاعل * مثال‌هایی از قرآن کریم
مباحثه	طرح اول (برای استاد): تأملی در تعریف جامد و مشتق و رفع چند ابهام

۱۴۶ الحَرِيقَةُ الثَّامِنَةُ: اِسْمُ المَفْعُولِ

پیش‌مطالعه	صفت مفعولی در دستور زبان فارسی * ترکیبات صفت مفعولی
درس	تعریف اسم مفعول و مقایسه معنی آن با فعل * کیفیت ساخت آن از ثلاثی مجرد و غیر آن * کیفیت صرف اسم مفعول * ضمائر اسم مفعول * شناسنامه اسم مفعول * مروری بر اصلاحات لفظی مرتبط با اسم مفعول * مثال‌هایی از قرآن کریم * تحقیق پیرامون صیغه‌های دیگری که دلالت بر معنی اسم مفعول دارند
مباحثه	---

۱۵۲

الحَرْقَةُ التَّاسِعَةُ: الصِّفَةُ الْمَشْبِهَةُ

پیش مطالعه	صفت مشبیه در دستور زبان فارسی و علامت آن
درس	تعریف صفت مشبیه * صفت مشبیه از فعل لازم یا فعل متعدی‌ای که نازل منزل لازم باشد ساخته می‌شود * آیا اوزان صفت مشبیه سماعی است؟ * بار معنایی هر یک از اوزان صفت مشبیه (فعل، أَفْعَل، فَعْلان، فَعِل) * صیغه‌های صفت مشبیه * شناسنامه صفت مشبیه * مروری بر اصلاحات لفظی مرتبط با صفت مشبیه
مباحثه	طرح اول: توضیحی در مورد معنی ثبوت و حدوث و سوء تفاهم برخی نحویان * طرح دوم: نقد یک عبارت از الحدائق الندیة * طرح سوم: نقدی بر کلام فخر رازی

۱۶۴

الحَرْقَةُ الْعَاشِرَةُ: اسْمُ الْمِبَالِغَةِ

پیش مطالعه	صیغه مبالغه در فارسی و کیفیت ساخت آن
درس	تعریف اسم مبالغه * کیفیت ساخت و صیغه‌های آن * در پشت صحنه مبالغه نوعی نقل و فرعیّت وجود دارد * بار معنایی هر یک از اوزان مبالغه (فَعْلان، مفعّال، مفعّل، مفعّیل، فَعُول، فَعِیل، زیادی تاء، فاعُول) و اصل منقول در هر یک از آنها * نقد سخن برخی دانشمندان پیرامون مجرد اسم مبالغه از معنی مبالغه در مواردی * نمونه‌هایی از اسم مبالغه در قرآن کریم
مباحثه	طرح اول: اسلوب‌های مبالغه در کلمات زبان عربی * طرح دوم: فُخُور از ثلاثی مجرد یا مزید؟ * طرح سوم: گناه قوم حضرت نوح ۴ * طرح چهارم: نکته بلاغی در اختیار صیغه مبالغه در آیات قرآن کریم

۱۷۲

الحَرْقَةُ الْوَاحِدَةُ عَشْرَةَ: اسْمُ التَّفْضِيلِ

پیش مطالعه	صفت تفضیلی در دستور زبان فارسی * اسلوب‌های استفاده از صفت تفضیلی
درس	تعریف اسم تفضیل و کیفیت ساخت آن * ساخت افعّل تفضیل از هر فعلی ممکن نیست بلکه مشروط به شروطی است * چارچوب‌های استفاده از اسم تفضیل * شناسنامه اسم تفضیل * مروری بر اصلاحات لفظی مرتبط با اسم تفضیل
مباحثه	طرح اول: اشکالی بر سیره قدما و پاسخ به آن * طرح دوم: نقد عباراتی از کتاب تأثیر علوم ادبی در فهم قرآن * طرح سوم: رجوع به صمدیة شیخ بهایی * طرح چهارم: اختلاف نظر در مورد «خیر» و «شر»

۱۸۴

الحَرْقَةُ الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ: اسْمُ الْآلَةِ

پیش مطالعه	اسم آلت در دستور زبان فارسی
درس	اسم آلت در اصطلاح دانشمندان ادبی دو گونه است: اسم آلت مطلق و اسم آلت مقید * اسم آلت مطلق سه وزن دارد: مفعّال، مفعّل و مفعّلة * شناسنامه اسم آلت مطلق * اسم آلت مقید و اوزان آن
مباحثه	طرح اول: عدم اعلال به رغم وجود ظاهری مقتضی آن * طرح دوم: اسم آلت از فعل لازم ساخته می‌شود یا متعدی؟ * طرح سوم: چرا میم در اسم آلت مکسور و در اسم مکان و زمان مفتوح است * طرح چهارم: معانی مختلف قیاس در اصطلاح علما

۱۹۰

○ آشنایی با بزرگان (قسمت ششم): ابن جنی

۱۹۶

○ الْحَرْقَةُ الثَّالِثَةُ عَشْرَةُ : اِسْمُ الْمَكَانِ وَ اِسْمُ الزَّمَانِ

پیش مطالعه	اسم مکان در دستور زبان فارسی و کیفیت ساخت آن * اسم زمان در دستور زبان فارسی و کیفیت ساخت آن * قاعده در ساخت اسم مکان استفاده از ریشه فعل است اما گاهی اسم مکان از اسم جامد ساخته شده و دلالت بر زیادی آن اسم جامد در آن مکان دارد
درس	تعریف اسم مکان * کیفیت ساخت آن از ثلاثی مجرد و غیر آن * ساخت اسم مکان از اسم جامد و بار معنایی آن * اسم زمان * مروری بر اصلاحات لفظی مرتبط با اسم مکان و زمان
مباحثه	طرح اول: اجتهاد تفسیری به کمک نکته ادبی * طرح دوم: تحقیق مفهوم اطلاق و تقیید که در متن درس بیان شد

۲۰۲

○ الْحَرْقَةُ الرَّابِعَةُ عَشْرَةُ : الْجَامِدُ وَ الْمَشْتَقُّ ، الْمَوْصُوفُ وَ الصِّفَةُ

پیش مطالعه	صیغه سازی در دستور زبان فارسی * صیغه هایی که از ماضی می آید (مصدر، اسم مفعول، مصدر مخفف) * صیغه هایی که از امر می آید (اسم مصدر، مضارع، اسم فاعل، صفت فاعلی، صفت مشبیه و دعا)
درس	تقسیم جامد و مشتق به موصوف و صفت
مباحثه	---

۲۰۷

○ الاختبار الفردي

۲۱۲

○ المذكر المؤنث

۲۱۴

○ الْحَرْقَةُ الْخَامِسَةُ عَشْرَةُ : اَقْسَامُ الْمَذْكَرِ وَ الْمَوْنَّثِ

پیش مطالعه	علت پیدایش مذکر و مؤنث در زبان عربی * آیا جنسیت در دستور زبان فارسی هم جایگاهی دارد؟ * جنس در گفتار * جنس در فارسی گفتاری * واژگان و تعبیرات متفاوت زنان و مردان در حوزه های مختلف (نفرین، دعا و فحش) * تفاوت تکیه کلمات زنان و مردان
درس	تقسیم مخصوص مذکر تقسیم مخصوص مؤنث * موارد قیاسی مؤنث معنوی * اموری که تذکیر و تأنیث در آنها جائز است
مباحثه	طرح اول: «بَعِيًّا» یا «بَعِيَّةً» * طرح دوم: بحث زبان شناسی پیرامون تاء تأنیث و دلالات آن * طرح سوم: «قمر» مذکر است یا مؤنث؟ * طرح چهارم: نا صواب بودن تحلیل مشهور پیرامون اَسْمَاءُ قِبَائِل

۲۲۶

○ الْحَرْقَةُ السَّادِسَةُ عَشْرَةُ : اِسْنَادُ الْفِعْلِ إِلَى الْمَوْنَّثِ

پیش مطالعه	مطابقت فعل با فاعل در زبان فارسی
درس	اسناد فعل به اقسام مؤنث (حقیقی و مجازی) * اسناد فعل به جمع مذکر سالم * اسناد فعل به جمع مؤنث سالم و جمع مکسر
مباحثه	---

۲۳۲

عَشْرَةُ
الْحَرْفَةُ السَّاعِيَةُ : علامات التأنيث ومواضعها

پیش مطالعه	---
درس	علامات تأنيث و مواضع آن * مواردی که علامات تأنيث افاده تأنيث حقیقی دارند * مواردی که علامات تأنيث افاده تأنيث مجازی دارند * مواردی که علامات تأنيث اصلا افاده تأنيث نمی کنند
مباحثه	---

۲۳۸

المتصرف غیر المتصرف

متصرف اسمی است که مصغر و منسوب و مثنی و جمع شود. در ادامه حدیقه هایی مربوط به این چهار تغییر داریم.

۲۴۰

عَشْرَةُ
الْحَرْفَةُ الثَّامِنَةُ : المثنی

پیش مطالعه	---
درس	تعریف مثنی و شرایط آن * ملحقات به مثنی * طریقه ساخت مثنی از اقسام مختلف اسم (صحیح، شبه صحیح، منقوص، ممدود، مقصور، مرکب اسنادی و اضافی و مزجی) * مثنای تغلیبی
مباحثه	---

۲۴۴

عَشْرَةُ
الْحَرْفَةُ التَّاسِعَةُ : جمع المذكر السالم

پیش مطالعه	تفاوت های جمع در فارسی با عربی * علامات های جمع در فارسی * چه اسم هایی با «ان» و چه اسم هایی با «ها» جمع بسته می شوند * آیا اسم خاص (علم) را می توان جمع بست؟ * قواعد اعالال مرتبط با جمع در زبان فارسی * تکمله ای در موارد خلاف قیاس جمع فارسی
درس	جمع مذكر سالم و علامت آن * شرایط جمع شدن به جمع مذكر سالم * ملحقات به جمع مذكر سالم * طریقه ساخت جمع مذكر سالم از اقسام مختلف اسم (صحیح، شبه صحیح، منقوص، ممدود، مقصور، مرکب اسنادی و اضافی و مزجی)
مباحثه	طرح اول: وجود ابهام در مورد تثنیه و جمع علم و عبارتی از نجم الأئمة شیخ رضی الله عنه در این رابطه

۲۵۲

الْحَرْفَةُ الْعِشْرُونَ : جمع المؤنث السالم

پیش مطالعه	---
درس	جمع مؤنث سالم و علامت آن * اسم هایی که به این جمع می توانند جمع بسته شوند * ملحقات به جمع مؤنث سالم * طریقه ساخت جمع مؤنث سالم از اقسام مختلف اسم (صحیح، شبه صحیح، منقوص، ممدود، مقصور، مرکب اسنادی و اضافی و مزجی) * طریقه ساخت جمع مؤنث سالم از ثلاثی مختوم به تاء
مباحثه	---

۲۵۶

○ الحَرْقَةُ الْخَامِسَةُ وَالْعِشْرُونَ : الجمع المكسر

○ پیش مطالعه	اسم جمع و جمع الجمع در دستور زبان فارسی
○ درس	جدول اوزان مطرد و شایع جمع مکسر * جموع غیر مطرد مکسر * قلت و کثرت * جمع الجمع، مُنْتَهَى الْجُمُوع و صِغَةُ مُنْتَهَى الْجُمُوع * اسم جمع و اسم جنس جمعی
○ مباحثه	طرح اول: تحلیل مفهومی اسم جنس و اسم جنس جمعی * طرح دوم: طرح سؤال و ارائة نکته: «إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ» * طرح سوم: تاثیر علوم ادبی در فهم قرآن و بررسی چند واژه (إمام، قَصَص) * طرح پنجم: آشنایی با پدیده زبان‌شناسی توهم

۲۷۰

○ الحَرْقَةُ الثَّانِيَةُ وَالْعِشْرُونَ : دلالات أبنية الجُمُوع

مهمترین علل تعدد جمع‌ها برای یک اسم (اختلاف لغات عرب، اضطراب شعری یا سجع، اختلاف معنی، قلت و کثرت) * آیا صفات به صورت جامع سالم جمع بسته می‌شوند یا مکسر * بخش عمده این حقیقه پاسخ به این پرسش است: اگر صفتی به دو یا چند شکل جمع بسته شد (مانند: کُفَّار، کافرون، کَفَرَة جمع کافر)، آیا بار معنایی این جموع متفاوت است؟ * بار معنایی هر یک از اوزان جمع مکسر

۲۷۹

○ الاختبار الفردي : الجمع المكسر

۲۸۲

○ الحَرْقَةُ الثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ : المنسوب

○ پیش مطالعه	صفت نسبی در زبان فارسی * کیفیت ساخت صفت نسبی و قواعد اعلال مرتبط با آن در زبان فارسی * موارد مخالف قیاس
○ درس	تعریف منسوب * کیفیت ساخت منسوب از گونه‌های مختلف اسم * اوزان نسبت (دلالت بعضی وزن‌ها بر معنی نسبت)
○ مباحثه	طرح اول: ابهام در تجزیه کلمه «جاهلیة» در حدیث، این کلمه اسم منسوب است یا مصدر صناعی؟

۲۸۸

○ الحَرْقَةُ الرَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ : المصغّر

○ پیش مطالعه	مصغر و علامات آن در زبان فارسی
○ درس	مصغر، معنی آن و شرط ساخت آن * اوزان تصغیر، وزن تصغیری * کیفیت ساخت مصغر از گونه‌های مختلف اسم به صورت کاملاً تحلیلی و غیر حفظی * کیفیت مصغر کردن اسم‌های سه حرفی * کیفیت مصغر کردن اسم‌های چهار حرفی * کیفیت مصغر کردن اسماء پنج حرفی و بیش‌تر * نکات تکمیلی برای ساخت مصغر * تصغیر ترخیم * قواعد اعلال مخصوص مصغر * مروری بر اصلاحات لفظی مصغر
○ مباحثه	طرح اول: مصغر قَلْنَسُوة * طرح دوم: آنچه کلمات را به اصل خود بر می‌گرداند * طرح سوم: آیا «رُجُل» را می‌توان جمع مذکر سالم بست؟ * طرح چهارم: دعوا بر سر وزن «أشیاء» * طرح پنجم: آیا وزن تصغیر افاده تعظیم هم می‌کند؟

۳۰۰

○ الاختبار الفردي : الأسماء المتصرفّة

۳۰۲

○ المعرفة النكرة

معرفه و نکره در دستور زبان فارسی و عربی * اقسام معرفه (عَلَم، معرف به «ال»، ضمیر، اسم اشاره، موصول، مضاف و منادا) * بحث ما تا شش حقیقه آینده در مورد اقسام معرفه است.

۳۰۶

الحزقة الحامسة والعشرون: اسم العلم

پیش مطالعه	اسم عام و اسم خاص در دستور زبان فارسی
درس	تعریف علم * اقسام علم (مفرد و مرکب، اسم و کنیه و لقب، علم بالغلبه، علم شخص یا جنس) * آیا علم نکره می‌شود؟
مباحثه	طرح اول: تعریفی روشن از اسم جنس * طرح دوم: آیا علم می‌تواند علامت تعریف دیگری بپذیرد؟ * آیا یک اسم می‌تواند با دو علامت تعریف معرفه شود؟

۳۱۲

الحزقة السادسة والعشرون: المعرف بال

پیش مطالعه	
درس	اقسام «ال» (موصوله، زائده و حرف تعریف) * اقسام «ال» تعریف
مباحثه	طرح اول: نگرشی نو در اقسام ال تعریف و معادل فارسی آن

۳۱۸

الحزقة السابعة والعشرون: الضمير

پیش مطالعه	ضمیر و مرجع ضمیر در زبان فارسی * علت وجوب تقدم مرجع ضمیر بر ضمیر * امکان تأخیر مرجع از ضمیر * حالات مختلف ضمیر
درس	تعریف ضمیر * اقسام ضمیر (منفصل و متصل، منصوبی و مجروری و مرفوعی) * مرجع ضمیر
مباحثه	طرح اول: حکایتی در اهمیت روشن بودن مرجع ضمیر

۳۲۲

الحزقة الثامنة والعشرون: اسم الإشارة

پیش مطالعه	اسم اشاره در دستور زبان فارسی * «این» و «آن» در چه صورت اسم اشاره و در چه صورت ضمیر اشاره‌اند
درس	تعریف اسم اشاره * اقسام اسم اشاره (قریب، بعید و متوسط)
مباحثه	

۳۳۶

الحزقة التاسعة والعشرون: الموصول

پیش مطالعه	موصول در دستور زبان فارسی * اقسام موصول و موارد کاربرد آن * اقسام «که» و «چه» *
درس	تعریف موصول و اقسام آن
مباحثه	طرح اول: آیا الائی با الائی تفاوت دارد؟

۳۴۴

○ الحَرْفَةُ الثَّلَاثُونَ : المضاف ، المُنَادَى

پیش مطالعه	اسم تامّ و غیر تامّ * اقسام اضافه در زبان فارسی (اضافه ملکی، اضافه تخصیصی، اضافه بیانی، اضافه تشبیهی، اضافه استعاری) * چگونه اسمی را از صورت و حال اضافه خارج می‌سازند * فرق اضافه با صفت
درس	اضافه * اقسام اضافه * منادا و اقسام آن
مباحثه	---

۳۵۰

○ الاختبار الفردي

ضمیر * موصول * معرفه و نکره

۳۵۶

○ المعرب المبني

این یک بحث نحوی است. اما نکاتی صرفی دارد که ما را ناگزیر از طرح اجمالی این بحث می‌کند. در دو حدیقه آینده اقسام معرب و مبنی و احکام صرفی آنها را بررسی می‌کنیم

۳۵۸

○ الحَرْفَةُ الثَّلَاثُونَ : المعرب ، الإعراب و أنواعه

پیش مطالعه	---
درس	انواع اعراب و علائم آن (فرعی، اصلی، نیابتی، تقدیری ...)
مباحثه	حدیثی از عالم آل محمد امام صادق ۸ مرتبط با اعراب و بناء

۳۶۴

○ الحَرْفَةُ الثَّانِيَةُ والثَّلَاثُونَ : المبني

پیش مطالعه	ادوات پرسش در دستور زبان فارسی * کنایات * صفات ترکیبی * طرز استعمال صفت * عدد و اقسام آن و کیفیت ترکیب آن با معدود
درس	مبنی و حکم آن * اقسام مبنی در عربی (ضمیر، اسم اشاره، موصول، ادوات شرط، ادوات استفهام، برخی ظروف، برخی کنایات، اسم فعل و اسم صوت، مرکب مزجی، اسم لای نفی جنس، حکایت، و اسم‌هایی که در جمله لحاظ نشده‌اند)
مباحثه	طرح اول: چرا اسم فعل به وجود آمد؟

۳۸۳

○ الاختبار الفردي : المعرب والمبني

■ شصت و ششم: مباحث اجتهادی در علم صرف ۳۸۷

○ حکم اول: قلب مکانی ۳۹۰

قلب مکانی * راه‌های شناخت قلب مکانی * فلسفه قلب مکانی * چند نمونه از قلب مکانی * بررسی تفصیلی چند واژه مقلوب (فَصْرُهْن، طاغوت، اشیاء، ملائکه)

○ حکم دوم: تداخل در واژگان زبان عربی ۳۹۴

تداخل دو لهجه در ابواب فعلی * تداخل دو لهجه در درون یک کلمه * ابوابی که تداخل در آن‌ها صورت گرفته است

○ حکم سوم: تحلیلی در اماکن حروف زوائد ۳۹۸

موارد زیادت لام * موارد زیادت هاء سکت * موارد زیادت سین * موارد زیادت همزه

○ حکم چهارم: تفاوت‌های بین گفتار و نوشتار ۴۰۴

استعمال «که، دیگه، آخه، ها»: استعمال «که» در فارسی گفتاری * استعمال «دیگر» در فارسی گفتاری (۱). «دیگر» همراه وجه امری، ۲. «دیگر» در جمله‌های پرسشی، ۳. «دیگر» در جملات خبری، ۴. «دیگر» در پاسخ سؤال * استعمال «آخه» در فارسی گفتاری * کاربرد عاطفی «آخه» * استعمال «ها» در فارسی گفتاری

■ تکمیل ۴۱۵

○ تکمیل اول: مجموعه‌ای از ریشه‌های کلماتی که از ابواب مختلف در قرآن کریم به کار رفته است. ۴۱۶

○ تکمیل دوم: شواهد قرآنی برای بحث اعلال و ابدال ۴۳۸

○ تکمیل سوم: جدول ابنیه اسم ۴۴۶

جدول اوزان ثلاثی مزید فیه - آن‌ها که یک حرف زائد دارند * ثلاثی مزید با دو حرف زائد * ثلاثی مزید با سه حرف اضافه * اوزان ثلاثی مزید با چهار حرف زائد * رباعی مزید با یک حرف زائد * رباعی مزید با دو حرف زائد * ابنیه رباعی مزید با سه حرف زائد * خماسی مزید فیه

○ تکمیل چهارم: جدول تصریف افعال گوناگون ۴۵۸

چند نکته مهم * صرف الگوی مثال واوی: وَعَدَ يَعِدُ * صرف الگوی اجوف واوی: قَالَ يَقُولُ * صرف الگوی ناقص واوی: دَعَا يَدْعُو * صرف الگوی مثال یائی: يَسَّ الشَّيْءُ يَتَّبَسُّ يَبْسًا * صرف الگوی اجوف یائی: باعَ يَبِيعُ * صرف الگوی ناقص یائی: رَمَى يَرْمِي * صرف الگوی لفیف مفروق: وَقَى الشَّيْءَ يَقِيهِ * صرف الگوی لفیف مقرون: نَوَى الشَّيْءَ يَنْوِيهِ * صرف الگوی مهموز الفاء: أَكَلَ يَأْكُلُ * صرف الگوی مهموز العين و مهموز اللام: سَنِمَ، قَرَأَ * صرف الگوی مضاعف: فَرَّ يَفِرُّ فِرَارًا * صرف الگوی لفیف مفروق مهموز: وَأَى لِأَمْرٍ يَتَى لَهُ

۴۷۲

○ تکمیل پنجم : مبادی تصدیقی یا اصول علم صرف

۴۸۶

■ فهرست منابع

www.ketab.ir